

BIYÖCHÖKNAME

AÑO 1 - Nº 1

MARZO 1978

ESCUELA DE FILOLOGIA, LINGÜÍSTICA Y LITERATURA - VICERRECTORIA DE ACCION SOCIAL

SE' DITSÖWÖ ULITÀÑÉ-À

Se' ujtö ichökale e' tso' se' ulitàñé-wà wës se' akékëpa íyi akák buábua êkapë. Se' íyi ichökale irir e' kúékj se' ulitàñé káwötá' i-ajkónuk porque ês irir se'-à se' ditsöwö sjwéi apàkèkë. Se' ujtö biribiríe e'-dör buäe e' kúékj kàs se' ujtö ês e' káwötá' stsënuk buäe.

Se' ujtö ichökale e'-dör muy importante e' kúékj ká ulitàñé bulúipa ujtökërak tö skuëla dawési bök kéwe e' káwötá' amë aláttsítsi-à buânma-tà séie.

Desgraciadamente, íjkë-tà kám ês i-wámbalër se' biribiríwak-tà porque kè ì kú' kítule se' ujtöie.

En la Universidad de Costa Rica sa'-dör i-bikéitse tö se' ditsöwö ujtö e'-dör muy importante e'-wósuk dawás dékà tsëe sa'-kí biribirí-wa e' wóláuk.

En la Universidad sa' kè-kí i-kiànë tö se' biribiríwak ujtö ena se' sjwá' e' chöwa, sino que sa'-ki i-kiànà tö amú se' ulitàñé-dör i-ajkóné kè se' ditsöwö-è-à sino kàs se' tso' Costa Rica e'-à.

E' kúékj sa' tso' se' ujtö ishtök e' iarmá sulitàñé-dör i-sawé tö ês se' ujtö ishtèkë.

Ayëjkuö i', "Biyöchökname" dàtsake a'-kí síwö-wa.

Sa'-kí se' biribiríwak ulitàñé e' ujtö kiànà stsë càrtá-kí tö ìs a'-wa ayëjkuö i' wër; sa'-kí i-kiànà tö amú ulitàñé a' wòbatsé "Biyöchökname"-wa.

A' ulitàñé ké sa'-à càrtá-kí sjwá' apàkök, ká apàkök ena íyi ulitàñé apàkök públicawë sa-dör íes.

Íyi wëse kè àñë a' én-à e'-ta a' ké sa' ichàkök i-kúékj càrtá-kí e'-wósuk mik a'-ukö ì sulùnà e'-tà a' ké sa'-à càrtá-kí i-apàkök e'-tà sa'-r i-sawëmj tö wës i-shúalírmj.

A' ké càrtá ishtök biribiríe e' iarmá kè sikuápa én-à i-àñë e'-wósuk kè a' kànë sawànuk ayëjkuö ishtök sa'-à. Ês se' añj wóláumj añjikëe. Ês-è sa'-dör a'-à iche.

Tajë sa'-dör a' ulitàñé-à shakëna apátke.

ALFABETO BRIBRI

(BIRÌBIRI AYËJKUÖ ISHTE)

Para escribir el bribri usamos las siguientes letras:

a, ä, b, ch, d, e, ë, ê, i, j, k, l, m, n, ñ, o, ö, õ, p, r, s, sh, t, tk, ts, u, ü, w, y.

Además usamos cuatro tildes: ` (grave), ^ (aguda), ^ (circunfleja) ' (saltillo).

A continuación damos muestras del uso de las letras del alfabeto bribri:

- a: a' "ustedes", alá "trueno", akà "dientes"
- ä: ká "lugar", ñä "excremento", stsä "arena"
- b: be' "usted", bik "cuántos", bêie "grande"
- ch: chichi "perro", chù "perdiz" chakò "comida"
- d: di' "agua", dôk "llegar", dawás "año"
- e: e' "aquello", ie' "él", êk "uno"
- ë: abè "golondrina", apé "sangre", yé "papá"
- ê: sé "eso", më "calabazo", ê' "allí"
- i: i' "esto", kibí "mayor", si' "mes"
- j: j' "gusano", tsj "espalda", bitsj "largo"
- j: ajó "ajá (afirmación)", ajkuò "piel, corteza", ajkò "boca"
- k: kàl "árbol", kú "piojo", ká "lugar"
- l: alà "hijo", alí "maduro, cocido", buáala "bonito"
- o: o' "hacha", só "cucaracha", kalóm "zapote mamey"
- ö: Sibö "Dios", ajkó "canasta", bö' "leña"
- õ: kanõ "bote", mõ "nube", mõwö "ombligo"
- m: mâma "juguete", më "calabazo", amj "mamá"
- n: naj' "danta", namü "tigre", njmâ "pez"
- ñ: jñä' "tamal", ñjwe "de día", ñäjli "cachito venado"
- p: pulè "caracol de tierra", pú "gavilán", apó "tumba"
- r: butsurè "comadreja", kirè "lagartija", karôô "pinto"
- s: se' "nosotros", sòk "sabana", si' "mes"
- sh: shò "ancho", shawa' "guabina", shinü "pollito de tierra"
- t: to' "tos", tu' "ñame" tè "burra de montaña"
- tk: tkél "cuatro", tká' "jícara, taza", tkabè "culebra"
- ts: tsiru' "cacao", tsjnj "hule", tsàkò "pelo"
- u: ü "olla", kú "piojo", batsü "colibrí"
- u: ù "casa", ku' "lengua", sulù "malo"
- w: wò "cara", wé "dónde", wa' "zorro hediondo"
- y: yàk "suegra", ye' "yo", yì "quién"
- ': si' "mes", di' "agua", a', "ustedes"
- ˆ: ká "lugar", sé "eso", j' "gusano"
- ˆ: ì "qué", ù "casa", akà "dientes"
- ˆ: ês "así", bitsj "largo", sulù "malo"

BIRIBIRÍWAK BULÚ BATA

Îñe dawás cién éyök (100) e'-tá Talamanca (bulúpa bák mañál: Chírímō (i-wókir kibí), Santiago Mayas ɛnā Làpis. E' ké-ska-tá (1867) gobierno-dör ie'pa yö' se' wókirie e' wósuk i-karak se' mándauk wës se' sɛn êkapē Añis ie'pa káwō tá' e' ké-ska-tá êKöl i-wókir bulùbulu ése dalòìök. E' ké-ska-tá ie'pa wókirie sikua bák kiè Mr. John Lyon. E'-tá ìàìà ie' sɛnɛmì Talamanca se' biribiríwak ká-ska.

Mik Chírímō dúwa e' ukò-kj Santiago yòne sa-bulúie. E' ukò-kj ie' dèrō San José tá buàè sikua wókirpa-dör ie' recibíá. E'-r ñe Làpis ulùnèkã Santiago-kj ie' ɛn-ã e' yawáku bulúie e' kuékj.

E' ukò-kj ie' wòttkémì Santiago-ã erè Santiago-wã i-ujchènèwã bet e' ukò-kj Làpis káwōtã tkókshaka kañj-k-ã e' i-dúwã. E'-tá ñe Birche ɛnā Willie e'apa-dör Làpis yàmipa e' kuékj ie'pa-dör kañj-k-ã Santiago ajkòiewã ukò-ki i-kótwarak irir (1872). E'-tá icha Santiago-dör ie'pa yàmì, ie'pa ditséwō kie: sàljkuak. E' ukò-kj Birche yòne sa-bulúie erè icha kè i-kanèbalèng buàè e' kuékj i-sakéie Willie yòne (1874). Dawás tèröl ie' bák sa-bulúie erè e' ukò-kj ie' añì búkkã gobierno-tá ukò-kj êköl ie'-r apè' kótwã e' kuékj ñe i-bákshaka.

E' ukò-kj ñe Willie naúyöm, Antonio Saldaña, yòne se' bulúie. E' ké-ska-tá Antonio-kj dawás tso' èrpa dabòm bóyök. Bulú' e' sɛngé kã kie Túsula ɛ'dök, Tsipòriö ɛ' kúkúr. (Dí' kie Talìri e'-jké). ɛ' i-ù bák tɛn élwè tájè.

I-chéndak tò i-sɛngé buàè, ie'-dör icha apè' yésyèsè ɛnā dakìè ése, élke sjã erè icha bua' irir sa-mándawé.

E' ké-ska-tá i-shakòkè kalò wòchaka erè i-ɛ' apàìökè wës sikuápa e' apàìö êkapè, erè ie' wérkè i-buléwō-kj; ie'-wã buléwöie tèröl pú tɛrkè-dör óro-chaka, sakà dùkò tkèkè irir ɛnā ètòm i-wa ajkèköl tɛrkè. Mjìk i-mjìkè San José e'-tá i-datsi' iòkè kalòio dalòlò ɛnā apàio sarúrù ena bota ièkè irir.

I-apàkéndak tò mjìk i-bák duládula kãm yör bulúie e'-tá icha Antonio dèrule kãmjè wës Guatemala ɛnā Panamá êkapè.

Mjìk i-bák bulúie e'-tá tsèè i-dèrökã San José. Es ie' káka' e'-tá icha ètòkicha presidente-dör i-kímì chakók ie'pa ù kibí-ã (casa presidencial).

I-apàkéndak tò icha kè i-wa lèchuga katàne, i-ujtò ànã tò kè irir sawé yàmi e' kuékj.

Antonio ulábátswã bòtòkicha: kéwe Oleria-tá; e'-tá i-alà káka tkél: Victoria, Julia, Benito ɛnā Juan. E' ukò-kj i-sakà ulábátswã Leonor Almengor-tá; E'-èl-tá i-alà káka sakél: Julia, Claracín, Tranquilino kibíel, Tranquilino tsírala èl ɛnā Ninfa.

Mjìk alé-tá i-añì búk sa-wókirpa-tá; icha mjìk alé-tá i-ɛ' uj-tákã balo'-wã tá i-ɛn-ã añì pákkã gobierno-tá. Sakà mjìk alé-tá ie'-wã íyi bitùkè aki ìñe kã kie Panamá e'-jké.

Sakà i-apàkéndak tò ètòkicha i-kabal' San José Obispo Sr. Bernardo Thiel-ã íyi diö sulúsi amúkã i-ujtówãie mjìk akékè e' dèrō Talamanca e'-tá.

Antonio dúwã 3 de enero de 1910 mjìk i-tsòrak sa-bulúyuk e' dale. I-chéndak tò êköl i-bólök éjka ése-dör i-ã íyi sulúsi amúkã. E' ukò-kj buânmatã i-naúyöm José Saldaña yawèkèmalè ie'pa-r i-sakéie erè e' saka dúwã e' ukò-ki bétk.

E' ukò-kj e'-tá ñe kè yì yòne-jã bulúie Talamanca.

Bulú' Antonio Saldaña

TKABÈRÍWAK SULÉYABI

Akéképa-r i-apàke tò icha mjìk Tkabèríwak suléyabi tsakìne, e'-tá icha ie'pa tsakìne kábata kãmjè ɛ'dök.

ɛ' apè' sèrkè (e' ké-ska-tá) wém êköl ɛnā aláköl êköl. Ètòkicha-tá wém ujtòanã i-aláköl-ã:

- Mjìshka ayébalök.

Ñe i-aláköl-dör ie'-ã i-che

- Ìnjy be' kè-dör ya-akè kièmj?

Ñe ie'-r jùte:

- Bua' irir, i-kiòmì-sö. Ñe ie' ujtòanã i-dawa'-ã:

- Mjìshka ayébalök.

Ñe ie'pa-r sulè apàyawe, ie'pa-r ukáböt apàyawe, íyi ulitãne apàyawe ie'pa-r. Ie'pa-wã chakò mjì, ie'pa-wã chamù mjì ñe.

Ukò-kj ie'pa ujtòanã: -Sa-mjìkè ayébalök dò Tkabèsöl.

Ñe ie'pa mjì ùùùù.

Mjìk ie'pa dékã Tkabèsöl-tá ie'pa-r ù yawé kapóie.

Bulèñak-kj-tá wéapa èltè mjìyar ayébalök dalé-wa alákölìe àtè wèshkè. Mjìk ie'pa démalè wèshkè tá ie'pa-r i-sawé tò aláköl-dör chakò alé. Ñe ie'pa-r i-bikéitse tò, òwé aláköl-wã chakò bitè? Erè kè ie'pa-wã ì yèng.

Bulèñak-kj-tá ie'pa sakà mjìyarmalè ayébalök, mjìk ie'pa démalè tá iepa-r i-sawé tò aláköl-dör chakò sakà alé.

Wéapa èltè-dör i-sawé tò kè ie'pa-wã ì kòtè erè aláköl-wã chakò tso' kékrá.

Tkèk-kj-tá i-wém ujtòanã i-dawa'-ã:

- Ìñe ye' ɛn-ã i-sawáku tò yì tɛrkè ba-kutã-ã chakò amúk.

Ñe i-dawa'-dör ie' jùte:

- Bua' irir, kè i-dè' wës.

N̄e ie'pa siböo tö ie'pa m̄k̄e ayébalök. M̄k̄ ie'pa dé kúkúr-t̄a ie' ujtòṅṅa i-dawa'-ḡ:

- Íḡ be'-r ye' apány. Ye' m̄ i-s̄yuk tö yì t̄rk̄e ba-kutà-ḡ chakò ḡm̄yuk.

N̄e ie' bité ùùùù dòṃḡḡ ù tsj-ḡ ts̄inḡt̄ t̄a ḡ' n̄e ie' ḡ' baléw̄a i-aláköl wébalök.

Dò élkēē t̄a ie'-r i-s̄w̄ḡ t̄o ēköl apē' wém débit̄y apākō sham̄m̄āē e'-w̄ḡ chakò débit̄y i-aláköl-ḡ. Ukò-kj ie'-r i-s̄w̄ḡ t̄o apē' wém e'-t̄a i-aláköl ḡ' téw̄ḡ. N̄e ie' ḡn-ḡ i-ḡṅṅa tö wém e'-w̄ḡ chakò t̄rk̄e i-aláköl-ḡ; e' alèk̄e i-aláköl-dör ie'pa-ḡ.

E' ukò-kj ie' m̄-ḡ i-dawa' yulök n̄e ie'-r i-dawa'-ḡ k̄as̄ i s̄w̄ḡ ie'-r e' apākéwa s̄j̄k̄ḡ. Ukò-kj ie'-r i-dawa'-ḡ i-che:

- Bulé se' m̄jtke.

N̄e i-dawa'-r ie' j̄ṅte:

- Bua' irir.

Buléñḡk-kj-t̄a bulábē ie'pa-r i-íyì ap̄yawe: i-sulè ap̄yawe, i-uk̄áböt ap̄yawe, i-shakame' ap̄yawe.

N̄e icha ie'-r i-aláköl-ḡ i-che:

- Sa' m̄jtke.

N̄e i-aláköl-dör ie'-ḡ i-che:

- Ìl̄ k̄yék̄j a' m̄jtke? Ìl̄ k̄yék̄j a' k̄e ayébalö-j̄ḡ?

N̄e icha i-wém-dör ie' j̄ṅte:

- K̄e dúala d̄am̄j̄ ḡṃḡ icha j̄iök è se' tulur? Be' k̄e shak̄âk̄m̄ḡ sa'-t̄a e'-t̄a ḡḡ-ḡḡḡ.

E' ukò-kj icha alákölíe k̄awöt̄a' shakókbit̄y ie'pa itò-kj. M̄k̄ ie'pa déṃḡḡ i-ù-ḡ dòka tk̄k̄-kj-t̄a aláköl "déka shak̄īē". Sakà dòka tk̄k̄-kj-t̄a i-aláralar k̄ṅṅa bö. M̄k̄ ie' aláralar k̄ṅṅe n̄e' k̄e-ska-t̄a ie' ḡm̄j̄w̄óala bák i-aláralar n̄e' ajk̄ōnyuk. Ie'-dör i-ap̄a suk k̄éwe-t̄a yöl̄jkuó-ḡ.

Icha e' k̄e-ska-t̄a ie'pa s̄rk̄e k̄a kie Biribiri ḡ'dök (Alári ts̄áḡj-ḡ).

Aláralar tsak̄in̄ḡ íñḡ e'-t̄a tk̄k̄-kj-t̄a i-tulúrtke n̄ák-kj. Sakà dò tk̄k̄-kj-t̄a i-shakém̄jtke darêrê. E'-t̄a n̄e icha ie'pa ujtòṅṅa i-w̄jkela-ḡ:

- À w̄jkela sa'-kj chak̄ȳa' chaka kiànḡ dù kalíw̄áie.

N̄e icha w̄jkela-dör ie'pa-ḡ chak̄ȳa' chaka ḡṃḡ böyök. Ukò-kj ie'pa m̄j̄ ùùùù dò duchá ar élka ḡ'dök.

M̄k̄ ie'pa déṅḡ ts̄áḡj-t̄a t̄aḡj̄e ie'pa-w̄ḡ dù de. N̄e i-w̄jkela-dör i-bikéitse tö w̄s̄ ie'pa-dör ts̄irē e' ulà dé dù-ska éjk̄e.

Ès k̄ékrá dòka tk̄k̄-kj-t̄a w̄jkela ujtòṅṅa:

-Íñḡ ye'-kj i-kiànḡ s̄w̄ḡ tö w̄s̄ ie'pa-dör dù kalíw̄ḡḡḡ.

N̄e icha ie' m̄j̄ ùùùù alátts̄itsi n̄e' itò-kj; m̄k̄ ie' dé duchá ar ḡ' t̄a ie' i-s̄w̄ḡ tö alátts̄itsi yòralòṅṅa tkabèie e' ap̄a-dör chak̄ȳa' chaka-ē, e' tkák̄am̄j̄ k̄al-t̄sak, e' ap̄a-ḡm̄j̄k̄ dù t̄rk̄e; ès ie'pa-dör dù kalíw̄ḡḡḡ.

N̄e e' ukò-kj ie'-r i-s̄w̄ḡ tö ie'pa ap̄a-dör chak̄ȳa'chak̄ȳa' e'-ḡm̄j̄k̄ dù t̄rk̄e m̄áḡj̄s, m̄áḡj̄s. N̄e ie'-r i-s̄w̄ḡ tö ès ie'pa-r dù kalíw̄ḡḡḡ

M̄k̄ ts̄áḡj̄ alátts̄itsi déṅḡ t̄a k̄e ie'-w̄ḡ i-ḡ i yèṅḡ. Erē ie'pa ḡn-ḡ i-ḡṅṅa tö i-w̄jkela-dör ie'pa s̄w̄ḡḡḡ. N̄e buléñḡk-kj-t̄a k̄e ie'pa déṅḡ dù kalíyuk. N̄e i-w̄jkela-dör ie'pa ichàk̄e:

- À alár, Ìñḡ a' k̄e m̄ñḡṃḡḡ dù kalíyuk?

N̄e ie'pa-r i-j̄ṅte: -Aù, k̄e sa' m̄ñḡṃḡḡ dù kalíyuk íñḡ. Buléñḡk-kj-t̄a ie'pa ujtòṅṅa i-w̄jkela-ḡ:

- À w̄jkela, sa'-ḡ sulè yawó n̄m̄ḡ tkóie.

N̄e'-t̄a ie'pa dé w̄j̄w̄j-ē.

Buléñḡk-kj-t̄a ie'pa m̄j̄yar n̄m̄ḡ tkök. Ts̄áḡj-t̄a ie'pa-w̄ḡ t̄aḡj-ē n̄m̄ḡ dé.

N̄e i-w̄jkela-dör i-bikéitse tö w̄s̄ aláralar-dör n̄m̄ḡ kalíw̄ḡḡ. Ès bulé, ès böiki, ès ṃḡñḡk̄ dòka tk̄k̄ t̄a n̄e ie' ujtòṅṅa:

- Íñḡ ye'-kj i-kiànḡ s̄w̄ḡ tö w̄s̄ alátts̄itsi dió-dör n̄m̄ḡ kalíw̄ḡḡḡ.

N̄e ie' m̄j̄ ùùùùù alátts̄itsi itò-kj dò díjka. N̄e ie'-r i-s̄w̄ḡ tö ie'pa débit̄y ḡ'téulur sts̄ñḡ-kj e' ukò-kj i-yòralòṅṅa tkabèie.

E' ukò-kj i-ḡ' t̄j̄éulur di'-ḡ n̄m̄ḡ kalíw̄ḡḡ. N̄e w̄jkela-r i-s̄w̄ḡ tö ès ie'pa-r n̄m̄ḡ kalíw̄ḡḡḡ. M̄k̄ ie'pa déṅḡ w̄shk̄e-t̄a t̄aḡj-ē ie'pa-w̄ḡ n̄m̄ḡ débit̄y. Ts̄áḡj-t̄a ie'pa ujtòṅṅa i-w̄jkela-ḡ:

- À w̄jkela, bulé sa' m̄jtke. N̄e i-w̄jkela-dör ie'pa-ḡ i-che:

- Erē, Ìw̄ḡ a' m̄j̄k̄rō.

- W̄ḡ barò sa' m̄j̄k̄rō, erē sa' m̄jtke. K̄e sa' s̄ḡn-j̄ḡ íḡ, sa' m̄jtke.

N̄e icha buléñḡk-kj-t̄a ie'pa m̄j̄ chō. K̄e i-w̄jkela-w̄ḡ i-ujchḡṅḡ tö w̄ḡ ie'pa m̄j̄rō.

Tk̄k̄-kj-t̄a ie'-r i-stsè t̄a dipò-ḡ ie'pa bák n̄m̄ḡ kalíyuk e' dipé-i-ḡ i bular w̄s̄ k̄ñḡk̄ bular ès.

N̄e bétk̄ ie' ḡn-ḡ i-ḡṅṅa tö n̄e'-dör alátts̄itsiwak̄ m̄ñḡȳar e'.

Ie' m̄j̄-ḡ i-s̄yuk t̄a mòk̄j̄ alátts̄itsi m̄ñḡȳar e'apa bulárk̄e.

I-w̄jkela-dör i-s̄w̄ḡ tö tkabè w̄j̄w̄j-ē e' tk̄ēnik di'-ḡ.

Tk̄k̄-kj-t̄a Sibò-r i-s̄w̄ḡ tö ie'pa-dör dipò talāw̄ḡk̄am̄j̄ t̄aḡj-ē, e'-t̄a k̄e se' ditsòwō tsak̄j̄nyuk; k̄e se' ditsòwō-ḡ k̄a k̄ṅnyuk s̄ṅṅáie. E' k̄yék̄j̄ sibò ujtòṅṅa Sòtèra-ḡ:

- À ṅṅṅ icha, m̄j̄shka n̄m̄ḡ tk̄ēnj̄k̄ dipò-ḡ e' ujtók̄ ya-t̄a.

- Èk̄ek̄è à ṅṅṅ icha, k̄e i-dé' w̄s̄. Icha bua' irir. -Sòtèra-r ie' j̄ṅte.

N̄e ie'pa m̄j̄yar bé kiök n̄m̄ḡ taréyuk. Tk̄k̄-kj-t̄a béapa m̄j̄yar n̄m̄ḡ taréyuk Alári ts̄áḡj̄ t̄a Sibò ḡṅṅ Sòtèra, éapa ḡḡḡ i-ap̄anyuk k̄a kie "Sòḡbata" ḡ'dök.

M̄k̄ béapa m̄j̄yar n̄m̄ḡ taréyuk e'-dör i-s̄w̄ḡ tö n̄m̄ḡ bit̄ṅt̄se di'-kj e'-t̄a ie'pa k̄ulé Sibò ts̄ak̄ḡ:

- À ṅṅṅ icha s̄é i-dàts̄ḡ. S̄é n̄m̄ḡ dàts̄ḡ

N̄e icha Sòtèra-dör Sibò-ḡ i-che:

- À ṅṅṅ icha ye' dó i-s̄yuk k̄éwe.

-K̄e i-dé' icha w̄s̄, bua' irir- Sibò-r ie' j̄ṅte.

N̄e icha ie'pa-r i-s̄w̄ḡ tö n̄m̄ḡ kibíie dàts̄ḡ. K̄éwek̄e s̄w̄ḡ-j̄ḡ Sòtèra-dör tk̄ew̄áie ie'-dör púk k̄éka iéka saku'-ḡ.

N̄e' dalé-wa i-ēt̄ōm̄ dàts̄ḡ n̄e Sibò-r ie'-ḡ i-che:

- À ṅṅṅ icha ye' ye'. Ye' dó i-ḡm̄ḡyuk". N̄e Sòtèra-r ie' j̄ṅte:

- Dō' bö i-tk̄ètkòḡ à ṅṅṅ icha. N̄e Sibò-r ie'-ḡ i-che:

- Aù, à ṅṅṅ icha k̄e ba-saw̄nyuk".

N̄e icha n̄m̄ḡ dàts̄ḡ tk̄ew̄áie Sibò-dör púk, erē k̄e i-tk̄ēṅḡ. K̄e s̄w̄ḡ-j̄ḡ Sòtèra-dör, ie' sulè yétts̄a-j̄ḡ erē e'-dale Sibò-r i-w̄ōik̄éy s̄ṅṅṅṅṅṅ m̄j̄ chō-ē dayè-ḡ. E'-t̄a icha n̄e Sibò-r ie' katat̄ēm̄j̄ s̄ṅnyuk, tk̄ōrō diwō tsak̄ir̄k̄e e' dik̄i-ḡ. E' k̄yék̄j̄ ḡ' i'-t̄a ie' s̄rk̄e. E'-dör Tkabèriwak̄ suléyabi k̄éwe tsak̄in̄ḡ e' katat̄ēm̄j̄ Sibò-dör.

Dayè—jkò ɔwʃshet kámj—è ká kie Australia ɛ'dök íyiwak sɛrkɛ ése kè ky' se' ká—ska ɛnɔ e' kyékj se' kè—wɔ i—súrúle. ɛ'dök êkòltè íyiwak tso' kiè sikuáie: ornitorrinco. Íyiwak e' kè—dör wɛs i—mɔlɛ êkapè, aú, ie'—dör ukâkj. I—wák—dör wɛs ɔlɛ o sukula' êkapè, i—bitsj—dör mɛtro sháböts éjkè. I—akà—dör wɛs pátu akà êkapè, sutát ena bérie. I—apákò—dör wɛs díala apákò és, ulísulís ɛnɔ tóto.

I—kalò ɛnɔ i—ulà—dör wɛs pátu kalò és, sutát; i—ulátskuö—dör wɛs tsawì ulátskuö êkapè, darêrê. I—kirèkichá—dör wɛs tsawì kirèkicha és erè más sutáè e' wósuk i—kirèkicha kóyök tɔ'. Ie' kè tsakírky wɛs sakuè tsakir êkapè, aú, ie' alá tulòke wɛs dakarò alá tulò êkapè. Mj̄k i—tsakìnɔ e' ukò—kj i—alár taláwɛkɛ irir tsu'—wɔ.

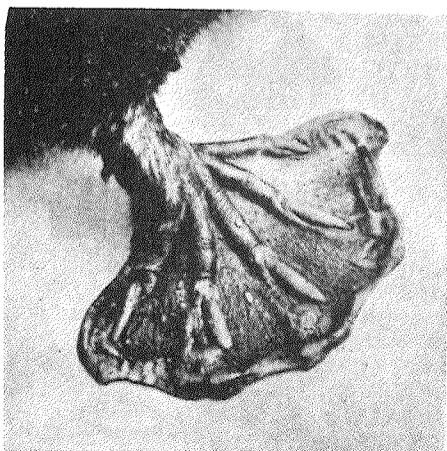
Ie' sawár sulüè e' kyékj kè i—wér tɔ'. Ie'pa sɛrkɛ dipò—jkò káyk—ɔ. Dipò ajkò—kj tsínɛt ie'pa ù yawòkɛ; i—wòúk—dör bök; êk di' dikì—ɔ ɛnɔ êk ká sí—kj. ɛ' i—sɛrkɛrak, êtóm wêne êtóm aláki. Tsálj—tsálj—tɔ i—chakòkɛrak bötóbè di'—ɔ. ɛ' ie'pa akuòkɛ, i—uláikalòkɛ ɛnɔ i—tsáttkòkɛ. ɛ' di'—ɔ irir só kalòwɛkɛ, íñɔ—wak kalòwɛkɛ ɛnɔ kál—wak mɔlɛ. Mj̄k alé—tɔ i—da' ɛ' atarókɔ wájköt di'—ɔ dò élkéè. O isúmɔ i—da' dòyar ká sí—kj kál—wák yulök. Sulú i—tɔn íyök—kj. Dawá—ska—tɔ i—aláki—dör kálkòsi èkɛ i—ù yawóie. Mj̄k i—ù yónɔ—tɔ ɛ' i—alá tulòkɛ bök o mɔñá; e' ukò—kj i—ɛ' ɔmúkɛkɛ i—báuk dò mj̄k i—tsakìnɔ éjkè.

Mik i—tsakíná—ta sulú irir, dabébè. E' ukò—ki i—amì—dör i—ajkònèke dö mik i—köyök ièna éjkè. E' dalé—wa i—amì káwöta' i—a tsu' amuk wɛs íyiwak malè êkapè.

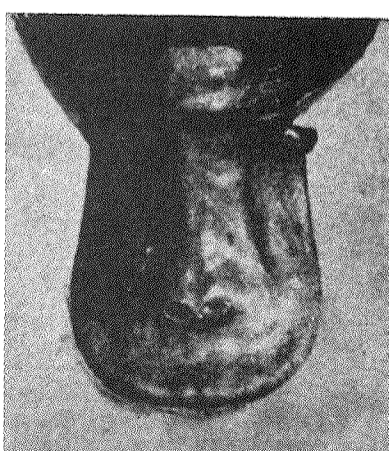
Mj̄k i—chakémjttke e'—tɔ i—ɔmj̄ tɛrkɛ i—ɔ kálwak yulök di'—ɔ e' katèkɛrak irir. Darêrê ie'pa taláɔ e' kyékj dawás shúulat—ɔ i—ɔmj̄ káwöta' kɔnèbalök darêrê i—taláwáie. Mj̄k alé—tɔ dawás êk shúulat—ɔ i—ɔmj̄ káwöta' ie'pa—è ajkónuk. Australia ie'—pa—dör i—ujtèkɛ kè katánɔ sino i—ajkuólit—dör wɛs awà ajkuólit êkapè e' kyékj.

Ornitorrinco

Ornitorrinco kalò

Ornitorrinco akà

Juàn—dör i—yé—ɔ i—che:

— Yi—yámj Francisco—dör i—che tò i—nɔyù kutà kè—dör ie' ɔmj̄la.

Ñêe i—yé—dör ie' jùte:

— Be' yámj—dör i—che e'—r mòkj.

¿I kyékj Juàn yé—dör i—che tò i ché Francisco—dör e'—r mòkj?

Jùte:

Francisco tso' i—ɔmj̄ chök, tɔ i—ɔmj̄—dör i—nɔyù—kutà ɔñjes.

Êtökicha êköl kabè—dör êköl aláköl—ɔ i—che:

— Ye'—r i—kalòwére tò ye'—wɔ be' súrúle.

Ñêe aláköl—dör ie' jùte:

— Ye'—r i—kalòwére tò és irir, porque be' ɔmj̄—dör ye' ɔmj̄ alá búi êköl—è e'.

¿Aláköl—dör kabè yàie?

Jùte:

Aláköl—dör i—che tò i—ɔmj̄ alá búi kùɛ ɛköl—è ukò—kj i—ché—r tò aláköl e'—dör kabè ɔmj̄ ɛmɔ e'—tɔ aláköl e' misma—dör kabè ɔmj̄.

Êtökicha kalòte—ɔ êköl apè'—dör Francisco—ɔ i—che:

— ¿A wj̄ aláköl dur wák sulú, ɔwɔ—r yì?

— Ie'—r ye' tàyé. Francisco—dör ie' jùte.

— Kèt—kèt, ye' wò—ɔ ká chówa —apè'—r ie' jùte.

Ñêe Francisco—dör ie' jùte:

— Aú, kè be' wò—ɔ ká chéwa. Ye' wò—ɔ ká chéwa mj̄k ye' ulábátswɔ ie'—ta e'—tɔ.

Ie'pa tso' êköl jnyúköl bulu dúwɔ e' núbalök, e' dalé—wa sjâre Francisco jùkɛ.

Ñêe êköl apè' débitɔ ulà ɔmɛ ie'—ɔ ukò—kj apè'—r ie' ichàke:

— ¿Dèuntu—dör be' yámj?

Ñêe ie'—r i—jùte:

— Aú, kè irir ye' yámj, kè ye'—ɔ ie' íyi akákamɛnyuk e' kyékj ya—tso' júk.

DIRECTOR:

Lic. Adolfo Constenla Umaña

REDACCION Y TRADUCCIONES:

Francisco Pereira
Rito Morales Stuart

COORDINADOR:

Dr. Jack Wilson
Director Departamento de Lingüística

ASESORAS:

Dra. María Eugenia Bozzoli de Wille
Vicerrectora de Acción Social
Prof. Cecilia de Jirón
Jefe Divulgación Universitaria